

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра хореографії та мистецтвознавства

**ПЛАНУВАННЯ І КОНТРОЛЬ РОБОТИ ХОРЕОГРАФІЧНОГО
КОЛЕКТИВУ**

(Лекція №5 для студентів IV курсу ФФВ з дисципліни

«Теорія і методика викладання хореографії

у навчальних закладах різного типу»)

Напрямок підготовки – 6.02.02.02 «Хореографія»

Розробила: викл. Шелейкіс Я. Є.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні кафедри хореографії та мистецтвознавства

Протокол № 1 від « 28» серпня 2015р.

Завкафедри проф. канд.пед.наук _____ Сосіна В. Ю.

Львів -2015

План:

1. Планування роботи у хореографічному колективі
2. Виховна діяльність керівника колективу
3. Контроль роботи хореографічного колективу

1. Планування роботи у хореографічному колективі

З давніх-давен елементи хореографічного мистецтва залишаються важливою складовою естетичного, розумового, морального, патріотичного й фізичного виховання (В. Верховинець, Ж. Компаньйон, Д. Локк, Лукіан, К. Орф, Р. Оузн, Платон, С. Русова та ін.). Виховний аспект хореографічного мистецтва розглядається і в сучасних дослідженнях. Зокрема, національне виховання висвітлюють В. Годовський, Б. Колногузенко, А. Шевчук та ін.; естетичне — Ю. Гончаренко, А. Тараканова, А. Фомін, Н. Хайкара, В. Шацька, Б. Юсов та ін.; морально-вольове — Є. Вільчковський, М. Єфіменко, Н. Кот та ін.; виховання творчої особистості — Р. Акбарова, С. Акішев, О. Голікова, О. Горшкова та ін. Проблеми виховання молодших школярів засобами ритміки та танцю знайшли своє відображення в працях Т. Баришніковї, Л. Богаткової, Л. Івлевої, О. Конорової, В. Константиновського, В. Нілова та ін.

Аналіз досліджень із проблеми виховного впливу хореографії на розвиток дітей засвідчив, що зазначені вище автори розкривають лише окремі питання виховного потенціалу танцювального мистецтва. Ними, зокрема, не визначено жодної класифікації форм виховної роботи дитячих хореографічних колективів, відсутні також рекомендації щодо проведення виховних заходів.

Незважаючи на те, що хореографія виконує широкий спектр виховних завдань (що доведено історією, теорією та практикою), виховна робота в дитячих хореографічних колективах має поверховий характер. Це зумовлено тим, що керівники цих колективів здебільшого приділяють увагу танцювальній підготовці дітей (формуванню хореографічних умінь та навичок, засвоєнню танцювального репертуару, підготовці до концертних виступів). Такий підхід значно знижує вплив хореографічного мистецтва на всебічний розвиток дитини, що суперечить завданням роботи закладів позашкільної освіти.

Мета лекції полягає у визначенні завдань, форм та методів виховної роботи в дитячих хореографічних колективах та плануванню роботи у ньому.

Враховуючи специфіку хореографічної роботи з дітьми, нами було визначено перелік завдань, які повинні вирішуватися керівником хореографічного колективу:

- виховання інтересу до хореографії та суміжних видів мистецтв;
- виховання художньо-естетичної культури, естетичних потреб та почуттів;
- забезпечення повноцінного розвитку дітей, охорона і зміцнення їх фізичного, психологічного та духовного здоров'я;
- формування морального, емоційного та вольового компонентів світогляду;
- формування національної свідомості та національної гідності, любові до рідної землі, родини, свого народу;
- забезпечення умов для самореалізації дитини відповідно до її здібностей, особистих і суспільних інтересів;
- формування у дитини позитивної Я-концепції, яка характеризується: впевненістю у доброзичливому ставленні до неї інших дітей, переконаністю в успішному оволодінні хореографічним мистецтвом, почуттям особистої значущості в колективі;
- формування навичок співпраці та колективної взаємодії;
- виховання сценічної культури (поведінка, одяг, рухи);
- виховання бережливого ставлення до державного майна, сценічних костюмів та реквізиту.

2. Виховна діяльність керівника колективу

На основі аналізу літератури з педагогіки, яка розкриває особливості виховної роботи з дітьми (І. Бех, В. Коротов, І. Подласий, Л. Рувинський, М. Фіцула, Н. Фоломєєва, В. Ягупов та ін.), нами було визначено класифікацію форм виховної роботи (за об'єктом впливу (індивідуальні, масові, групові), за напрямками виховання (естетичні, фізичні, моральні, пізнавальні, трудові, розважальні), за провідним методом організації (словесні, наочні, практичні))

та адаптовано її до особливостей роботи дитячого хореографічного колективу. Крім того, до кожної з форм виховної роботи пропонуємо методи виховного впливу на дітей та тематику виховних заходів. Представлений матеріал є результатом двадцятирічного досвіду роботи автора статті на посаді керівника дитячого хореографічного колективу.

Індивідуальні форми виховної роботи спрямовані на забезпечення повноцінного розвитку дитини, який досягається шляхом формування в неї позитивної Я-концепції, розвитку особистісних якостей та індивідуального потенціалу. До індивідуальних форм виховної роботи в дитячому хореографічному колективі ми віднесли: етичні бесіди, доручення (заняття з іншими дітьми, підготовка костюмів та реквізиту до концерту, виготовлення інформаційних листів та газет про діяльність колективу тощо), колекціонування хореографічного матеріалу (ілюстрацій сценічних костюмів, портретів відомих танцівників та хореографів тощо), ведення зошита хореографічних занять та щоденника власних досягнень, відображення дітьми за допомогою малюнків своїх вражень від того чи іншого заняття та ін.

Групові форми виховної роботи проводяться з дітьми певної вікової категорії (дошкільного, молодшого, середнього або старшого шкільного віку) або відповідної статі (дівчатками, хлопчиками). До них ми віднесли: пізнавальні й етичні бесіди, вирішення проблемних ситуацій та творчих завдань, групові доручення, практичні майстерні сценічного гриму та виготовлення сценічного реквізиту, створення тематичних стендів, відвідування концертних програм з їх подальшим аналізом, вечори питань і відповідей, екскурсії, походи, пізнавальні й розважальні культурні заходи («Подорож до джерел рідної культури», «Українські традиції зустрічі весни», «Різнобарвність українського танцю», «Творчий шлях П. Вірського», «Свято іменинника», «Новорічний карнавал», «Батьки, а вам під силу?»).

Масові форми виховної роботи, в яких беруть участь усі учасники танцювального колективу, можуть включати: зустрічі з видатними людьми, обмін танцювальним досвідом з іншими творчими колективами, створення альбомів історії колективу, участь у конкурсах та фестивалях, проведення

флешмобів (танцмобів), розважальних заходів («Танцювальний марафон», «Танець крізь століття», «Підсумки року», «Посвята у члени колективу» тощо), організацію тижнів з різних видів хореографії, виставок захоплень учасників колективу або фотоквестів на різну тематику («Що для мене є танець?», «Кумедні випадки під час концертних виступів», «Перші кроки в хореографії»).

Відповідно до провідного методу, зокрема за джерелами передачі й характером сприйняття інформації, нами визначено такі форми виховної роботи:

- словесні, в яких перевага надається вербальним засобам (розповідь педагога, бесіда з дітьми, лекція, дискусія, пояснення з використанням матеріалів дитячого фольклору, художньої та мистецтвознавчої літератури);

- наочні, коли інформація представлена на основі сенсорно - перцептивної діяльності (демонстрування, ілюстрування, показ, спостереження);

- практичні, в яких, здебільшого, використовуються активні методи роботи (виконання доручень, ігри, змагання, створення виховних ситуацій, вирішення творчих завдань і проблемних ситуацій).

3. Контроль роботи хореографічного колективу

Варто зауважити, що практична форма виховної роботи має декілька напрямків. Так, заходи естетичного напрямку спрямовані на залучення дітей до сприйняття художньо-естетичних цінностей, формування естетичного досвіду та смаку, бажання долучитися до створення прекрасного, примножувати культурно-мистецькі надбання народу (відвідування концертних програм та балетних вистав, мистецьких виставок, музеїв, проведення лекцій - повідомлень із використанням наочного матеріалу тощо).

Заходи фізичного спрямування передбачають виховання в дітей вольових якостей, санітарно-гігієнічних норм, прагнення до краси тіла та свідомого відношення до здорового способу життя (участь у туристичних походах, спортивних змаганнях, проведення пізнавальних бесід, оформлення дошки фізичних досягнень, на якій, наприклад, можна розмістити фотографії дітей, які навчилися робити акробатичні вправи, передбачені вимогами програми).

Пізнавальні виховні заходи допомагають розширити та поглибити знання дітей з хореографії та інших видів мистецтва, сприяють розвитку загальної ерудованості, стимулюють пізнавальні інтереси. Їх можна присвятити розповідям про життя та творчість видатних педагогів та балетмейстерів, діяльності професійних колективів, розкриттю особливостей того чи іншого хореографічного напрямку (диско, контемпарарі, джаз-фанк) чи танцювальній культурі певного регіону України (наприклад, танцям Запорізького краю та Буковини), знайомству з народними традиціями та обрядами, музичними інструментами, особливостями сценічного костюма та гриму. Перед постановкою того чи іншого танцю чи хореографічного спектаклю можна провести пізнавальний виховний захід з метою розкриття актуальності тематики, представлення цікавих фактів або показу у відеозапису сценічного втілення аналогічних образів професійними виконавцями, демонстрації танцювальної техніки, на основі якої буде побудовано танець.

Цікавими для вихованців стануть зустрічі з відомими людьми (професійними танцівниками, керівниками інших хореографічних колективів, учасниками телевізійних проектів танцювального напрямку, викладачами вищих навчальних закладів), організація виставок і оглядів дитячих колекцій, які розширюють світогляд і пізнавальні інтереси дітей, формують дослідницькі навички, виховують цілеспрямованість і наполегливість.

Виховні заходи на морально-етичні теми сприятимуть вихованню моральної свідомості, стимулюванню моральних почуттів і мотивів поведінки. До них можна віднести: проведення пізнавальних та етичних бесід, дискусій, тематичних вечорів на морально-етичні теми; перегляд тематичних кінофільмів та аналіз літературних творів; ознайомлення з традиціями та обрядами українського народу, залучення дітей до участі у традиційних національних святах; організація зустрічей з ветеранами війни, літераторами, героями праці тощо.

У навчально-виховному процесі також доцільно застосовувати методи морально-етичного впливу: створення ситуацій морального вибору, педагогічна

або колективна оцінка поведінки та вчинків дитини, заохочення до моральних учинків, осуд аморальної поведінки.

Для проведення морально-етичних бесід з дітьми доцільними будуть такі теми: «Що таке дружба?», «Дружба в колективі», «Подаруй посмішку», «Привітність і привабливість», «Толерантність» та ін. Вибираючи тематику бесіди, керівнику колективу варто враховувати вікову категорію дітей, спиратися на достовірні події навколишнього життя і діяльність дитини в колі однолітків. Головна мета таких бесід — сформувати в дитини моральні мотиви поведінки, якими вона могла б керуватися у своїх вчинках.

Виховний процес можна також урізноманітнити трудовими заходами: організація трудових десантів (прибирання танцювальних класів або прилеглої території); участь у посадці дерев та квітів, догляд за ними; чергування на заняттях (провітрити клас, принести магнітофон) або під час концертних виступів (перевірити та віднести реквізит, прибрати в роздягалці); ремонт сценічного одягу (пришити гудзик чи стрічки до балеток, втягти резинку); виготовлення елементів костюмів та реквізиту (віночків, намиста, масок) тощо.

Важлива та цікава форма виховної роботи в дитячому хореографічному колективі — проведення культурно-розважальних виховних заходів, що сприяють об'єднанню та згуртуванню колективу, формуванню у вихованців почуття колективізму, створенню атмосфери доброзичливості й поваги. Прикладами таких заходів є: «Новорічний карнавал», «З 8 Березня, дівчатка!», «Танцювальний марафон», «В гостях у Терпсихори» та ін.

Останнім часом у роботі хореографічних колективів великої популярності набуває проведення «танцмобів», мета яких — пропагування танцювальної культури серед населення. Такі форми роботи несуть не лише розважальну функцію. Кожна дитина, що бере активну участь в організації та проведенні таких заходів, відповідає за певну частину загальної справи, активно допомагає керівникові, отримуючи при цьому не тільки організаційні навички, а й уміння працювати в команді, розуміти власну значущість.

Засобом згуртування колективу є дотримання в ньому певних традицій. Видатний педагог А. Макаренко у зв'язку з цим зауважував: «Ніщо так не

об'єднує колектив, як традиція. Виховати традиції, зберегти їх - найважливіше завдання виховної роботи колективу». Головне призначення традицій у хореографічних колективах - закріплення і передача новим учасникам позитивного досвіду колективного життя, тобто тих моментів у роботі колективу, для яких характерна постійність, неповторність, емоційність. Особливо важливі так звані «традиції щоденного вжитку» — дотримання певних правил поведінки у повсякденному житті. Наприклад: «У нашому колективі не запізнюються», «У нашому колективі допомагають один одному», «У нашому колективі існує єдина репетиційна форма» тощо.

Кожен хореографічний колектив упродовж свого існування накопичує певні традиції. Наприклад, це: Свято вступу до колективу нових учасників; привітання з першим концертним виступом; привітання з Днем народження з обов'язковим врученням подарунків — значків з емблемою колективу, альбомів «Перші кроки в танцювальному класі» з кількома фотографіями дитини тощо; проведення внутрішньоколективних конкурсів-оглядів, творчих звітних концертів; святкування визначних дат колективу (день заснування, день присвоєння почесного звання тощо); поповнення історії колективу — створення альбомів, книг спогадів; підтримання творчих зв'язків з іншими колективами; зустрічі випускників колективу; виготовлення фотостендів за минулий рік або за результатами виступів на фестивалі; розсилання листів - вітань учасникам колективу з нагоди свята; спільне проведення вільного часу та інші.

Для успішного ведення виховної роботи її обов'язково слід планувати. Це сприяє управлінню процесом виховання, координації педагогічних впливів, поглибленню й розширенню цілей та завдань виховання, робить таку діяльність педагогічно доцільною та цілеспрямованою. Планування виховної роботи слід здійснювати на початку року, відображаючи це в річному плані роботи колективу. Зокрема, у плані роботи педагог вказує назву виховного заходу, його мету та завдання, терміни та форму проведення, відповідальних.

Окрім запланованих протягом навчального року форм виховної роботи, керівник повинен застосовувати методи корекції взаємовідносин у дитячому

колективі, реагувати на конфліктні ситуації, працювати над виявленням та своєчасною ліквідацією негативних проявів.

Причини виникнення конфліктів у дитячому хореографічному колективі можуть бути різноманітні: боротьба за лідерство, симпатії та антипатії, втома, непорозуміння з педагогом, розбіжності в манері поведінки та життєвому досвіді, невміння спілкуватися, різний світогляд (кожна дитина має свої погляди, думки, які не завжди збігаються з думками інших), особиста неприязнь, різні характери (кожен намагається відстояти тільки свою точку зору), невміння слухати, невихованість, небажання сприймати людей такими, якими вони є, залежність від соціальних стереотипів, заздрість.

Із метою попередження та подолання конфліктних ситуацій у колективі, формування доброзичливих міжособистісних стосунків між дітьми доцільно систематично використовувати бесіди на морально-етичні теми, повчальні розповіді, психолого-регулятивні тренінги, самоврядування, евристичні ігри, колективне та групове виконання творчих завдань, співпрацю з педагогом, міжгрупову комунікацію тощо.

При прояві негативних рис поведінки, неадекватних реакцій, здійсненні тією чи іншою дитиною непередбачуваних негативних вчинків педагог повинен використовувати індивідуальні форми виховної роботи. Безпосередньо впливати на вихованця педагог може наодинці або в присутності інших дітей, батьків, педагогів. Це посилює вплив на дитину, проте зловживати цим не слід, оскільки може постраждати почуття гідності дитини. В опосередкованому впливі на вихованця між ним і педагогом з'являється нова ланка — колектив, вплив якого може бути відкритий або прихований (завдання ставиться з таким розрахунком, що його виконання колективом саме по собі позитивно вплине на дитину). У першому випадку вихованець знає, що виховний вплив спрямований на нього, а у другому — і він, і колектив можуть лише здогадуватися про це.

У ході вирішення конфліктних ситуацій між маленькими дітьми можна застосовувати вивчення та інсценування «лічилочок-мирилочок» («Мир - миром, пироги з сиром, варенички в маслі, ми — дружечки красні. Поцілуймося!») або використовувати ігри на зняття напруги чи агресії

(«Кричалки-шепотілки-мовчанки», «Чарівне перетворення», «Нехочухи», «Заборонений рух»).

Вирішенню в групі проблем агресивності, ізолюваності, прояву лінощів допомагає метод організації ситуації успіху. Для цього керівнику необхідно зробити дитині оптимістичну установку, забути на деякий час про її недоліки, побачити лише позитивні її якості, навчити вихованця відчувати радість від подолання труднощів, дати зрозуміти, що вона потрібна в колективі.

Цікавою формою виявлення стосунків між дітьми є використання «Чарівної скриньки побажань», в яку діти кидають написані на невеликих клаптиках паперу компліменти, побажання, слова вдячності, прохання про допомогу і, навіть, скарги. При цьому обов'язково слід зазначити прізвища того, хто відправляє символічний лист, і того, хто його має отримати.

Ефективний засіб виховного впливу — дитяче самоврядування, яке сприяє згуртуванню колективу, створенню умов для самовизначення, самоствердження й самореалізації кожної дитини; становленню атмосфери доброзичливості, взаєморозуміння, турботи один про одного та про весь колектив у цілому. Самоврядування виховує в дітей ініціативність, активність, самостійність, відповідальність, організаторські здібності; формує вміння планувати, обирати важливі напрямки роботи, чітко налагоджувати контроль і перевірку виконання, правильно розподіляти обов'язки, забезпечувати координацію дій.

Під час організації дитячого самоврядування керівникові колективу необхідно враховувати вікові особливості групи та можливості дітей, планувати завдання, які вихованці зможуть виконати самостійно, використовуючи досвід, творчість та ініціативу. При оцінці виконання завдань доцільно давати їм характеристику таким чином, аби робота дитини обов'язково була відзначена навіть тоді, коли вона виконана не в повному обсязі.

Важливою умовою формування дружного колективу є приклад дорослих. Тому керівнику, з одного боку, важливо підтримувати добрі стосунки з педагогами-репетиторами, акомпаніаторами, які працюють з колективом,

Адміністрацією та керівниками інших гуртків, а з іншого — не допускати виникнення конфліктних ситуацій між батьками, проводити з ними своєчасну пояснювальну роботу.

Отже, створення сприятливих умов хореографічної роботи в дитячому колективі буде ефективним за умов планомірного та систематичного проведення виховної роботи, застосування різних форм та методів виховного впливу на дітей, своєчасного попередження та вирішення конфліктних ситуацій завдяки активній позиції керівника та його психолого-педагогічній компетентності, врахування індивідуально-диференційного підходу до кожного вихованця, поширення уявлень дітей про позитивні людські якості, засвоєння ними етичних норм спілкування й поведінки, впровадження методів самоврядування, збереження традицій колективу.

Подальші перспективи вивчення даної проблеми вбачаємо у визначенні завдань та змісту роботи хореографічного колективу з сім'єю, в розробці конспектів хореографічних занять тематично-виховного напрямку, сценаріїв виховних заходів.

Література:

1. Кирилюк В. М. Педагогічні основи формування дитячого хореографічного колективу: навч.-метод. посібник / В. М.Кирилюк. - Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2006.
2. Макаренко А. С. Деякі висновки з мого педагогічного досвіду. Про мій досвід // Твори: в 5 т. / А. М.Макаренко. - К.: Радянська школа, 1953. - Т. 5.
3. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник / В. Ягупов. - К.: Либідь, 2002.